

SAKSFRAMLEGG**Saksgang**

Utvalg	Møtedato	Utvalgssak
Formannskap	17.03.2022	25/22
Kommunestyre	06.04.2022	18/22

Arkivsaksnr: 2022/939
Saksbehandler: Susanne Bratli

Høring - endringer i domstolstruktur

Vedlegg:

- 1 Høringsbrev - endringer i domstolstruktur.pdf
- 2 Høringsnotat - endringer i domstolstruktur.pdf
- 3 brev til kommuner vedr høring domstolstruktur.docx
- 4 Fullverdig tingrett med sorenskriver og jordskifterett på Steinkjer

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Steinkjer kommune støtter forslaget om at Inntrøndelag tingrett gjenoprettes som selvstendig domstol.

Inntrøndelag tingrett var en solid domstol som leverte på alle parametere som Domstolkommisjonens utredning, NOU 2019:17 Domstolstruktur, la til grunn for å samle til større tingretter. Både mht kvalitet, fagmiljø, saksbehandlingstid, nye og tidsmessige bygninger med digitale løsninger, og størrelse på rettskretsen med nært 100.000 innbyggere. Inntrøndelag tingrett var førsteinstansdomstol for 8 kommuner i Trøndelag.

Det forutsettes at det ved en gjeninnføring av tidligere struktur iverksettes tiltak som sikrer fleksibilitet og samarbeid mellom domstolene slik at kvalitet og saksbehandlingstid blir mest mulig lik fra tingrett til tingrett. I dette ligger, blant annet, at domstolene kan behandle barnesaker og tilby rettsmekling.

Steinkjer kommune støtter også forslaget om å gjenopprette Nord-Trøndelag jordskifterett. Det må gjennomføres tiltak for å bedre samarbeid og styrker sårbare domstoler.

Av hensyn til de ansatte i domstolene bør det søkes en rask avklaring rundt fremtidig organisering. Det bør også sikres at løsningen er bærekraftig og står seg over tid.

Formannskaps behandling av sak 25/2022 i møte den 17.03.2022:

Behandling

Anne Berit Lein (SP) fremmet følgende tilleggsforslag

Nytt 3.avsnitt:

Domstolreformen 21, hvor blant annet Inntrøndelag tingrett har mistet status som egen tingrett, kan på sikt føre til nedbygging av Steinkjer som rettssted. Dette kan svekke fagmiljøet, ikke bare i domstolen, men også andre juridiske miljøer på Innherred over tid. En domstol tiltrekker seg advokatkontorer og andre aktører som ser nytten i å være nær en domstol. En følge av domstolreformen 21 kan være at saker i større grad flyttes inn til det som i realiteten er tingrettens hovedsete og da vil etter hvert også de juridiske miljøene sentraliseres.

Votering:

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Forslaget fra Anne Berit Lein (SP) ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Steinkjer kommune støtter forslaget om at Inntrøndelag tingrett gjenopprettes som selvstendig domstol.

Inntrøndelag tingrett var en solid domstol som leverte på alle parametere som Domstolkommisjonens utredning, NOU 2019:17 Domstolstruktur, la til grunn for å samle til større tingretter. Både mht kvalitet, fagmiljø, saksbehandlingstid, nye og tidsmessige bygninger med digitale løsninger, og størrelse på rettskretsen med nært 100.000 innbyggere. Inntrøndelag tingrett var førsteinstansdomstol for 8 kommuner i Trøndelag.

Det forutsettes at det ved en gjeninnføring av tidligere struktur iverksettes tiltak som sikrer fleksibilitet og samarbeid mellom domstolene slik at kvalitet og saksbehandlingstid blir mest mulig lik fra tingrett til tingrett. I dette ligger, blant annet, at domstolene kan behandle barnesaker og tilby rettsmekling.

Domstolreformen 21, hvor blant annet Inntrøndelag tingrett har mistet status som egen tingrett, kan på sikt føre til nedbygging av Steinkjer som rettssted. Dette kan svekke fagmiljøet, ikke bare i domstolen, men også andre juridiske miljøer på Innherred over tid. En domstol tiltrekker seg advokatkontorer og andre aktører som ser nytten i å være nær en domstol. En følge av

domstolreformen 21 kan være at saker i større grad flyttes inn til det som i realiteten er tingrettens hovedsete og da vil etter hvert også de juridiske miljøene sentraliseres.

Steinkjer kommune støtter også forslaget om å gjenopprette Nord-Trøndelag jordskifterett. Det må gjennomføres tiltak for å bedre samarbeid og styrker sårbare domstoler.

Av hensyn til de ansatte i domstolene bør det søkes en rask avklaring rundt fremtidig organisering. Det bør også sikres at løsningen er bærekraftig og står seg over tid.

Kommunestyres behandling av sak 18/2022 i møte den 06.04.2022:

Behandling

Tommy Fossum Skatland (FRP) fremmet følgende alternative forslag på vegne av FRP og H:

Steinkjer kommune støtter ikke forslaget om at Inntrøndelag tingrett gjenoprettes som selvstendig domstol.

Trøndelag tingrett er en solid domstol som leverer på alle parametere. Både kvalitet, fagmiljø, saksbehandlingstid og arbeidsmiljø for de ansatte.

Dagens organisering sikrer fleksibilitet og samarbeid mellom rettsstedene slik at kvalitet og saksbehandlingstid blir mest mulig lik for alle innbyggerne.

I dette ligger, blant annet, at domstolene kan behandle barnesaker og tilby rettsmekling.

Jordskifteretten er allerede ivaretatt da den ligger i Steinkjer som rettssted.

Av hensyn til de ansatte i domstolene bør det raskest avklares at dagens organisering opprettholdes.

Votering:

Det ble votert alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Tommy Fossum Skatland (FRP).

For innstillingen stemte 39: Arve Morten Løberg (AP), Benthe Asp (AP), Einar Haug (AP), Eli Djuvland Rishaug (AP), Gunnar Thorsen (AP), Line Anita Hammer (AP), Natalia Lillegaard (AP), Ragnhild Kvalø (AP), Robert Ertsås (AP), Stein Erik Aalberg (AP), Steinar Råde (AP), Camilla Bilstad (R), Finn Rossing (R), Håvard Krogstad-Wiborg (R), Anne Mørkved (SP), Anne Berit Lein (SP), Are Severin Ingulfsvann (SP), Arnhild Vesterdal (SP), Eirik Forås (SP), Grete Mari Sand (SP), Henry Skevik (SP), Inger Grete Kvam Nordseth (SP), Ivar Laurgård (SP), Laila Johanne Ressem-Overrein (SP), Lars Eric Sæther (SP), Lars Petter Bartnes (SP), Line Melhus Hågensen (SP), Lisa Salin Brøndbo (SP), Mari Lisbet Hanem Finstad (SP), Marianne Følling (SP), Marthe Solnes Persgård (SP), Randi Holien Bartnes (SP), Roy Corrin Grøttheim (SP), Toril Svarva (SP), Torill Sværd (SP), Vidar Meldal (SP), Gjertrud Holand (SV), Mari Grøneng Bartnes (SV), Øystein Geving Bjørnes (UAVH)

For forslaget fra Tommy Fossum Skatland (FRP) stemte 8: Kjell Magnar Haugan (AP), Terje Tømmerås (AP), Tommy Fossum Skatland (FRP), Tore Kristiansen (FRP), Christine Agdestein (H), Johanne Hammervold (MDG), Morten Resve (UAVH), Andre Nikolai Skjelstad (V)

Dermed ble innstillingen vedtatt

Vedtak

Steinkjer kommune støtter forslaget om at Inntrøndelag tingrett gjenopprettes som selvstendig domstol.

Inntrøndelag tingrett var en solid domstol som leverte på alle parametere som Domstolkommisjonens utredning, NOU 2019:17 Domstolstruktur, la til grunn for å samle til større tingretter. Både mht kvalitet, fagmiljø, saksbehandlingstid, nye og tidsmessige bygninger med digitale løsninger, og størrelse på rettskretsen med nært 100.000 innbyggere. Inntrøndelag tingrett var førsteinstansdomstol for 8 kommuner i Trøndelag.

Det forutsettes at det ved en gjeninnføring av tidligere struktur iverksettes tiltak som sikrer fleksibilitet og samarbeid mellom domstolene slik at kvalitet og saksbehandlingstid blir mest mulig lik fra tingrett til tingrett. I dette ligger, blant annet, at domstolene kan behandle barnesaker og tilby rettsmekling.

Domstolreformen 21, hvor blant annet Inntrøndelag tingrett har mistet status som egen tingrett, kan på sikt føre til nedbygging av Steinkjer som rettssted. Dette kan svekke fagmiljøet, ikke bare i domstolen, men også andre juridiske miljøer på Innherred over tid. En domstol tiltrekker seg advokatkontorer og andre aktører som ser nytten i å være nær en domstol. En følge av domstolreformen 21 kan være at saker i større grad flyttes inn til det som i realiteten er tingrettens hovedsete og da vil etter hvert også de juridiske miljøene sentraliseres.

Steinkjer kommune støtter også forslaget om å gjenopprette Nord-Trøndelag jordskifterett. Det må gjennomføres tiltak for å bedre samarbeid og styrker sårbare domstoler.

Av hensyn til de ansatte i domstolene bør det søkes en rask avklaring rundt fremtidig organisering. Det bør også sikres at løsningen er bærekraftig og står seg over tid.

Saksopplysninger:

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt forslag om å gjeninnføre domstolstrukturen fra før domstolreformen 2021 på høring. Endringer i rettskretsene og de faste rettsstedene fastsettes av Kongen i statsråd, men skal forelegges for Stortinget, jf. domstolloven § 22 og § 25 første ledd.

Regjeringen sier i høringsnotatet at de ønsker å sikre innbyggerne i hele landet god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester. De mener tilgjengelige domstoler med nærhet til brukerne er viktig for tilliten til domstolene. Det påpekes i notatet at det gjennom flere år har vært en utvikling fra mindre lokale domstoler til større kollegiale enheter. Det hevdes også at det å ikke ha stedlig ledelse over tid vil kunne gå utover hvordan ressursene blir fordelt og svekke grunnlaget for å opprettholde lokale domstoler.

I tråd med Hurdalsplattformen, foreslår departementet at strukturen for domstolene fra før domstolreformen 2021 i utgangspunktet gjeninnføres. Regjeringen ønsker at domstolstrukturen har bedre lokal forankring. Det påpekes at i Domstolkommisjonen, som skrev rapporten som dannet grunnlag for reformen, var mindre byer og kommuner, og små og mellomstore domstoler, i for liten grad representert.

Hurdalsplattformen gjør unntak for å gjeninnføre tidligere domstolstruktur for domstoler der domstolleder, kommunene i rettskretsen og de ansatte gjennom sine tillitsvalgte er enige om å opprettholde dagens struktur (den nye som ble innført i 2021). Derfor er det særlig viktig for regjeringen at disse gruppene uttaler seg om forslagene i høringsnotatet.

Utfordringsbildet i domstolene er sammensatt. Det er blant annet utfordringer knyttet til for lang saksbehandlingstid, fagmiljøene i mindre domstoler er sårbare, og saker som involverer sårbare parter, som for eksempel barn, avgjøres i for stor grad av dommerfullmektiger, som er mindre erfarne enn embetsdommere.

De samlede ressursene bør utnyttes på en god måte. Regjeringen sier i høringsnotatet at de vil styrke de lokale domstolene og gjøre dem mindre sårbare. Dette vil være særlig viktig ved en gjeninnføring av tidligere domstolstruktur. Under den tidligere strukturen hadde en fjerdedel av tingrettene bare én embetsdommer, og en eller flere dommerfullmektiger.

Det vises til at regjeringen, allerede i tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet for 2022 har foreslått å bevilge 20 millioner kroner til å ansette flere embetsdommere ved rettssteder der det er få embetsdommere i dag. Flere embetsdommere vil redusere behovet for å bruke dommerfullmektiger i barnesaker. Dette bidrar til å styrke barns rettssikkerhet.

Høringsnotatet sier også at regjeringen vil legge til rette for at domstolene kan samarbeide bedre. Departementet vil derfor blant annet vurdere hvordan eksisterende regler i domstoloven bedre kan utnyttes for å fremme fleksibilitet, samtidig som hensyn som begrunner ønsket om gjeninnføring av tidligere struktur ivaretas.

Departementet foreslår at adgangen til å opprette felles domstolledelse skal bestå, men bare unntaksvis benyttes. Det foreslås også tiltak for bedre samarbeid mellom domstolene og for å styrke mindre sårbare domstoler. Dette gjelder både den økte bevilgningen for å øke andelen embetsdommere og økt bevilgning til å fortsette digitaliseringsarbeidet ved domstolene. Dette vil blant annet kunne styrke samhandling og erfaringsutveksling.

Domstoloven åpner for overføring av saker (§ 38), tilkalling av dommere fra andre tingretter (§ 19), konstitusjon ved sideordnede domstoler (§ 55 e) og opprettelse av faste dommerstillinger felles for flere domstoler (§ 33 c). Et alternativ er å foreslå endringer for å legge til rette for bedre utnyttelse av mulighetene som allerede ligger i domstoloven, for eksempel ved å gjøre reglene mer fleksible. For eksempel kan et forslag være å endre domstoloven § 38 slik at det ikke er et vilkår om at partenes og domstolens syn må innhentes for å kunne beslutte overføring av en sak til en annen domstol. Departementet vil se på hvordan handlingsrommet i tekniske løsninger kan utnyttes for å legge til rette for effektiv saksdeling i tilfeller der dommere avlaster

hverandre på tvers av domstolene. Et annet alternativ kan være å etablere en ordning med felles saksinntak for flere rettskretser. Det påpekes at en utfordring med disse forslagene vil være å sikre nærhet til domstolen og at sakene behandles av dommere med lokalkunnskap. Forslagene vil også kunne utfordre den enkelte domstollederens selvstendighet og styring av ressursene.

Felles saksinntak for flere rettskretser reiser også spørsmål om hvem som skal administrere en slik ordning. Det bes om høringsinstansenes vurderinger av muligheten for slike tilpasninger i regelverket, innspill til hvordan en ordning med felles saksinntak kan innrettes og eventuelle andre tiltak som kan iverksettes for å bedre ressursutnyttelsen. Departementet ber også om høringsinstansenes innspill til hvordan mindre domstoler kan styrkes for å redusere sårbarheten ytterligere.

Endringer i domstolstrukturen reiser enkelte prinsipielle spørsmål som det redegjøres nærmere for i høringsnotatet. Departementet ber om høringsinstansenes innspill til hvordan disse utfordringene best kan ivaretas i en ny domstolstruktur:

Barnesakene

Hvordan sikre at barns interesser og rettssikkerhet ivaretas i arbeidet med domstolstruktur? Domstolene behandler hvert år en rekke saker etter barneloven og barnevernloven. I tillegg behandler domstolene mange straffesaker der barn under 18 år er involvert, enten som fornærmet, vitne eller tiltalt. Barnesakene utgjør en stor andel av de sivile sakene i tingrettene uavhengig av størrelse. Embetsdommere som behandler disse sakene har derfor mengdetrening. Det har vært en utfordring at andelen barnesaker som blir behandlet av dommerfullmektiger har vært særlig høy i små tingretter med få dømmende årsverk. Regjeringens forslag om å øke bevilgningene til domstolene for å ansette flere embetsdommere ved mindre rettssteder, vil redusere behovet for å bruke dommerfullmektiger i disse sakene.

Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) har i den senere tid avsagt flere avgjørelser der det er konstatert at norske myndigheter har brutt menneskerettighetene. Dette understreker viktigheten av å sikre god barnefaglig kompetanse i domstolene, uavhengig av størrelsen på den enkelte domstol. I Hurdalsplattformen sier regjeringen at de vil legge til rette for at domstoler kan samarbeide bedre og utrede hvordan mindre domstoler kan styrkes for å gjøre dem mindre sårbare. Departementet viser også til forslagene knyttet til bedre samarbeid og styrking av sårbare domstoler også antas å kunne ha en positiv effekt for barnesakene. Kompetansehevingstiltak som kurs og lignende vil også kunne ha positiv effekt. Departementet ber om høringsinstansenes innspill til ytterligere tiltak for å ivareta barns rettssikkerhet.

Den samiske dimensjonen

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv, jf. Grunnloven § 108. Grunnlovsbestemmelsen må ses i sammenheng med Norges folkerettslige forpliktelser, jf. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, ILO-konvensjon nr. 169 og FN-dokumenter som FNs urfolkserklæring og FNs rasediskrimineringskonvensjon. Saker med samiske interesser må behandles av dommere og domstoler som oppfyller samme krav til kvalitet som i andre saker. Det stiller krav til kunnskap om same- og urfolksrett i domstolene og kjennskap til de samiske språk, samisk kultur og de samiske samfunn. Ved behandlingen av domstolreformen i Stortinget ble det på kort tid, og uten konsultasjoner med Sametinget, vedtatt sammenslåing av Indre Finnmark tingrett og Øst-Finnmark tingrett. Tidligere Indre Finnmark tingrett hadde en særskilt kompetanse knyttet til samisk kultur og språk. Departementet legger til grunn at denne kompetansen vil være ivarettet dersom det er ønske om å gå tilbake til tidligere struktur i denne rettskretsen. For å videreutvikle og styrke denne domstolens kompetanse ytterligere, kan det være et alternativ å styrke

befolkningsgrunnlaget ved å utvidedomstolens rettskrets. Det kan også være aktuelt å tilføre domstolen flere oppgaver knyttet til utviklingen av samisk som rettsspråk og kunnskapsbygging innen samiskspråk, kultur- og rettsforståelse i domstolene. Andre aktuelle tiltak for å styrke den samiske dimensjonen i domstolene er å forsterke mulighetene i domstolloven som knytter seg til overføring av saker og dommere på bakgrunn av samiske hensyn.

Jordskifterettene

For jordskifterettene gjør mange av de samme hensyn og utfordringer seg gjeldende som for tingrettene. Mange jordskifteretter har lav saksinngang, men sakene kan til gjengjeld være svært omfattende. I tillegg er mange av partene selvprosederende og kan ha større behov for veiledning fra retten. Ved gjennomføring av domstolreformen ble det innført større rettskretser for jordskifterettene, slik som for tingrettene.

Rekruttering til jordskifterettene har vært krevende i mange år, særlig til dommerstillinger, hvor søkertilfanget har vært lavt over tid i jordskiftedomstoler av ulik størrelse. Domstoladministrasjonen jobber med tiltak for å bedre rekrutteringen til jordskifterettene. Aktuelle tiltak kan være lønn, flere utdanningsstillinger og etablering av et utdanningstilbud i Nord-Norge.

Departementet legger til grunn at tiltakene foreslått for å bedre samarbeid og styrking av sårbare domstoler også vil kunne ha effekt for jordskifterettene, slik som bedre samarbeid på tvers av rettskretser og bedre tilrettelegging for overføring av saker.

Departementet ber om høringsinstansenes innspill til ytterligere tiltak for å ivareta de særlige utfordringene til jordskifterettene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Domstoladministrasjonen har estimert at utgifter ved gjeninnføring av strukturen fra før domstolreformen 2021, vil være på om lag 75 millioner kroner, med permanente årlige ekstrautgifter på 35 millioner kroner. Utgiftene vil avhenge av hvilke endringer som skal gjøres i den enkelte rettskrets og om det gjøres endringer i adgangen til felles ledelse. Utgiftene vil også avhenge av hvor mange domstollederstillinger som vil bli utlyst.

Saksvurderinger:

Steinkjer kommunes høringsuttalelse i mai 2020 til «Domstolstruktur – endringer i rettskretsene og domstolloven» var uttrykte tydelig at forslaget om å avvikle Inntrøndelag tingrett som selvstendig domstol ikke ble støttet.

Det ble vist til at Inntrøndelag tingrett var en solid domstol som leverte på alle parametere som domstolutvalget la til grunn for å samle til større tingretter. Både mht kvalitet, fagmiljø, saksbehandlingstid, nye og tidsmessige bygninger med digitale løsninger, og størrelse på rettskretsen med nært 100.000 innbyggere.

I vedtaket ble det også vist til at Steinkjer er administrasjonssenteret i Trøndelag. En naturlig del av et administrasjonssenter er å ha hovedsete for en rettskrets. Dette er viktig for det juridiske kompetansemiljøet både på Innherred og i administrasjonssentret.

Forslaget om en jordskifterett i Trøndelag ble heller ikke støttet. Primært mente kommunen at Nord-Trøndelag jordskifterett måtte opprettholdes, sekundært at en felles jordskifterett for Trøndelag måtte ligge i Steinkjer.

Formannskapet i Steinkjer vedtok også en uttalelse 25.11.2021: «Fullverdig tingrett med sorenskriver og jordskifterett på Steinkjer» (se vedlegg).

I Trøndelag ble Trøndelag tingrett etablert 12.04.2021 og er en samling av de tidligere tingrettene: Namdal, Fosen, Inntrøndelag og Sør-Trøndelag. Det som tidligere var tingrett er i dag et rettssted. Ifølge Trøndelag tingrett er de 4 rettsstedene likestilte og alle har fast permanent bemanning.

Ifølge Trøndelag tingrett er driften utad som før ved de ulike rettsedene, men saksflyten er jevnere og raskere. Internt har de endret organiseringen slik at de ansatte er organisert etter fag/tjenester, og ikke etter geografi. De er i oppbyggingsfasen for den nye tingretten, noe som er å forvente mindre enn et år etter etablering. De påpeker også at den forente tingretten oppnådde bedre resultater for saksavviklingen i etableringsåret enn noen av de fire tidligere domstolene før har gjort.

På tross av at de foreløpige resultatene av sammenslåingen til Trøndelag tingrett, anbefales det at høringssvaret er tydelig på at vi ønsker å gjenopprette Inntrøndelag tingrett. Det anbefales likevel å være tydelig på at det må ligge noen forutsetninger til grunn for en «reversering» av reformen:

- Av hensyn til ansatte og stabilitet i domstolene må det sikres at den valgte strukturen vil vare over tid.
- Det må finnes løsninger som sikrer fleksibilitet og samarbeid mellom domstolene slik at kvalitet og saksbehandlingstid blir mest mulig lik fra tingrett til tingrett.
- Det må også finnes løsninger for barnesaker som gjør at disse kan behandles ved alle tingretter, og som sikrer rettssikkerhet og kvalitet.

Når det gjelder jordskifterettene anbefales det at høringssvaret er tydelig om at det ønskes å gå tilbake til de tidligere rettskretsene. Også her vil det være riktig å legge vekt på at det må gjennomføres tiltak for å bedre samarbeid og styrker sårbare domstoler.